ՔՍԱՆԵՒԵՕԹՆԵՐՈՐԴ — ՏԱՐԻ — ԹԻՒ — 2507 — ՇԱԲԱԹ — 22 — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1879—Ն Տ. — 3 — ՅՈՒՆՎԱՐ — 1880

ԳԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին կ. Պոլսոյ համ. 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 2 Լիրա
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 Մէճ.
» » Գաւառաց » 1 Լիրա
Օտար երկիրներու » 50 Ֆր.

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։

Իւրաքանչիւր թիւ 40 փարա արժէ։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ԳԱՅՄԱՆՔ

Դուրս փնտռուած լրագրաց ճանբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—ցնօրէնին պէտք է ուղղուի, Ղալաթիա Եանարքապուլար Ճատտէսի թիւ 198, Նորօ խան, Մասիսի գրասենեակը։

Ճանբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Չտպուած նամակ, յօդուած, եւն ետ չեն տրուիր։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 22 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Գաղղիոյ մէջ նախարարաց նոր փոփոխութիւն մ'եղաւ, և Պ. Վատինկթոնի տեղ Պ. Ֆրէյսինէ անցաւ։ Պ. Ֆրէյսինէ Պ. Կամպէթթայի բարեկամ է, և խոկոյն գուշակողներ կը լինին թէ կարմիր հանրականութիւնը վերադառնալու վրայ է։ Պ. Վատինկթոնի նախարարութեան անկման ըսկըզբնապատճառ եղաւ երեսփոխանական ժողովոյ դեկտ. 16ի նիստն, ուր Պ. Լոքրուա հարցապնդում մ'ուղղեց կառավարութեան՝ հանրականաց (քոմիւնաւ) ամբողջ ներողութիւն շնորհելու խնդրոյն վրայ, և բացադանչութիւններ ու երգիծաբանութիւններ կուտակեց անոր դէմ։ Պ. Լոքրուա ցաւ կը յայտնէր որ իւր հարցապնդումն ուղղեալ է այնպիսի նախարարութեան մը, որ գրեթէ գոյութիւն չունի, թէպէտ և տակաւին երեսփոխանաց կէսն անոր վրայ վստահութիւն կը ցուցնէ։ Այս երեսփոխաններըն նախարարութեան յանձնած էին հանրականաց ներողութիւն շընորհելու իրաւունքը, սակայն նախարարութիւնը՝ փոխանակ անձնականութիւնները մէկ կողմ դնելով գործելու, գործերը թողլով՝ անձնականութեանց հետ զբաղեցաւ, և դուրս ձգեց զանոնք որ կրնային երեսփոխանական ընտրելի ներկայանալ։ Պ. Լոքրուա յարեց թէ կառավարութիւնըն հանրականութեան վաթսուն և հինգ անդամներն, որոց թիւը մահուանց պատճառաւ 58ի իջած է, բացառութիւն ըրած է, թէ և սոնց մէջ մարդիկ կային, որք աւելի ծայրայեղայց ընթացքին դէմ բողոքած էին։

Նախորդ դատական նախարար Պ. Լը Ռուայէ պատասխանեց թէ հանրականութիւնը խորհրդարան մը չէր, այլ կառավարութիւն մը, որոյ անդամք համերաշխաբար պատասխանատու են. երբ հանրական կառավարութեան անդամներէն ոմանք չէին հաւանիր իրենց պաշտօնակցաց ընթացքին, պէտք էր հրաժարական տային։

Պ. Լոքրուա այս առարկութեանց դէմ ըսաւ թէ Գաղղիա 90 տարիէ 'ի վեր յեղափոխութիւններ կընէ. թէ հանրապետութիւնն, որոյ դէմ եղած դրութիւնք յեղափոխական են, չըներեր որ բռնութիւն գործածուի, այլ կատարեալ ազատութիւն կը պահանջէ. Նախարարութիւնը կէս միջոցներու պաշտպան կը հանդիսանար, և փոխանակ իւր բարեկամները գոհ ընելու, կը ջանար որ իւր հակառակորդները չ'դժգոհայնէ. Պ. Լը Ռուայէ դարձեալ բեմ ելնելով ըսաւ թէ խնդիրն ամբողջ հանրականաց ներողութիւն տալու վրայ լինելով, պէտք է յիշել որ դոյցուած է և դարձեալ զայն բանալ ներելի չէ. թէ աքսորեալ հանրականաց մէջ այնպիսի մարդիկ կային, որք իրենք մերժած էին ներողութիւնը։ Պ. Լը Ռուայէ այն հանրականներէն գրուած քանի մը նամակներ կարդաց Մարաջախտ Մաք-Մահոնի ուղղեալ, որք կը յայտարարէին որ եթէ իրենց ներողութիւն շնորհէ, փարիզ վերադառնալով զինք պիտի սպաննեն. քան և ութ ստորագրութեամբ նամակի մը հեղինակներն ալ կ'ըսէին թէ իրօք կ'ընդունին հանրականութեան ի գործ դրած բռնութեանց բոլոր պատասխանատուութիւնը։

Պ. Բլէմանսօ, որ ժողովրդական համակրութեան մէջ Պ. Կամպէթթայի տեղ կանցնի և աւելի ռամկավար է, յայտնապէս պաշտպանեց հանրականութիւնն, և պատիւ համարեց որ մէկն իւր սիրած դատին պատասխանատուութիւնը վրան կառնու։ Երեսփոխանական ժողովին աջակողմը քուէարկութեան ժամանակ ձեռնպահ եղաւ, սակայն միացեալ անդամք նախարարութեան վրայ վստահութեան քուէ տուին. այսու ամենայնիւ զարմանալի է որ Պ. Լը Ռուայէ և անկէ ետև բոլոր նախարարութիւնն հրաժարեցաւ։

Նոր նախարարութեան գլուխ Պ. Ֆրէյսինէ դժուարին ասպարէզ մ'ունի իւր առջև, ծայրայեղութեանց առաջքն առնուլ և իմաստուն հանրապետութիւն մը շարունակել պէտք է։ Քանի մը ներքին և արտաքին խնդիրներ կան, որք մեծ ճարտարութեան կը կարօտին. մանաւանդ կղերական վարժարանաց վերաբերեալ խնդիրն, որոյ վրայ Պ. Ժիւլ Սիմոն դեռ նոր ներկայեց իւր տեղեկագիրն, ինչպէս նաև Հելլենական խնդիրն անմիջական ուշադրութիւն կը հրաւիրեն։ Նոր նախարարութեան աշխարհավարութիւնը դեռ յայտնի չէ, բայց Գաղղիոյ դեսպաններն այս փոփոխութեան վրայ հրաժարական կուտան, և կրնայ վախցուիլ որ կառավարական ստէպ փոփոխումները կայունութիւնը բառնալով՝ Գաղղիոյ ազդեցութեան վնաս չտան։ Քիչ օրէն կրնայ հասկցուիլ թէ արդեօք նոր նախարարք իրենց նախորդներէն աւելի կարուկ և զօրեղ պիտի լինի՞ն։

ՔԻՒՐԴՔ ԵՒ ՔԻՒՐԴԻՍՏԱՆ

Թայմզ լրագրոյն Այնթապի թըղթակիցը Նոյ. 27 թուով նամակին մէջ Քիւրդերն իրեն նիւթ ըրած է։ Ներկայ պարագայից մէջ Քրդաց և անոնց բնակած երկրին վրայ Թայմզի պէս լրագրոյ մը միջոցաւ Անգլիոյ հասարակութեան տրուած այս տեղեկութիւնք կրնան իրենց կարեւորութիւնն ունենալ։ Ուստի 'ի խընդրոյ ազգայնոց ոմանց, Թայմզի թըղթակցին այդ նամակը՝ թէ և քիչ մ'երկար՝ ամբողջաբար թարգմանած եմք, և մէկ մասն այսօր կը հրատարակեմք։

"Այնթապ 27 Նոյ.

"Նախընթաց նամակս մէջ մերթ ընդ մերթ Քիւրդերն և Քիւրդստանայ բնակիչներն յիշեցի։ Ըստ որում այդ երկիրը տեսակ մ'օղնայար կը կազմէ Ասիական Թուրքիոյ, և Քիւրդք իրենք ևս բազում մասնաւոր և հետաքրքրական հանգամանքներ ունին, այդ ժողովրդեան՝ ինչպէս նաև անոր բնակած երկրին վրայ քիչ մը մանրամասն տեղեկութիւններ տալ թերևս անօգուտ չլինիր ներկայ ժամանակիս մէջ, և այսպիսի տեղեկութիւնք այժմ մանաւորապէս կարևոր լինել կը թուին այս պատճառաւ որ Քիւրդստանի խաղաղացման գործը Բ. Դուռն զբաղեցնող ամենաշփոթ ներքին խնդրոց մին է այժմ։

"Քրդաց անցեալ պատմութեան վրայ յիշատակութիւն մ'ընելն կարօտութիւն ունիմ ներկայ դիրքն ու հանգամանքները լաւ ըմբռնելու համար. և առանց այդ ժողովրդեան գտնուած երկրին բնական երևոյթները քննելու՝ անհնար պիտի լինի մեզ բացատրել այն դժուարութիւններն, որոց Թուրք կառավարութիւնն ենթակայ կը լինի այս կէսքաղաքակրթեալ ցեղերուն հետ ունեցած յարաբերութեանց մէջ։

"Քիւրդստան՝ իւր բնական հանգամանօք կրնայ նկարագրուիլ իբրև բարձրաւանդակ մը, որ բարձր և ցցուեալ լեռներէ շրջապատեալ է. Վանայ ծովը, որ Քիւրդ ցեղին ամենամեծ մասը պարունակող երկրին հիւսիսային ծայրը կը գտնուի*, Միջերկրական ծովու մակերևոյթէն 5200 ոտք բարձր է, մինչդեռ Սըր Հէնրի Լէյարտ, օգոստ. ամսոյ մը մէջ Մուսուլէն Վան ուղևորած ժամանակ, անցած կիրճերէն մէկ քանիին վրայ ձիւն գտած էր. նա կը յայտարարէ թէ այն կիրճերը ծովին մակերևոյթէն 10,000 ոտք բարձր էին, Սըր Հէնրի Լէյարտ Թուրա Ճէլա կոչուած լեռ մը կը նկարագրէ 15,000 ոտք բարձր՝ և ոչ աւելի, ուրիշ սար մ'ալ կը յիշէ, որ 10,568 ոտք բարձր էր։

* Դժբաղդաբար, Անգղիական կառավարութիւնը Քիւրդստանի հիւսիսային ծայրն ոչ թէ մինչև Վանայ ծովը, այլ մինչև Բաբերդ և Տրապիզոնի նահանգին սահմանագլուխները տարած է։ — Թայմզի թղթակցին այս նամակն ուրիշ նկատմամբ ալ Անգղիական հանրակ պաշտօնատարաց ոմանց լաւ դաս մը կրնայ լինել։

Հանրածանօթ է որ Վանայ ծովուն մօտերն և այդ ծովուն հարաւակողմը քանի մը սարեր կան, որք մշտընջենաւոր ձիւնի գծէն շատ վեր կը բարձրանան։

"Քիւրդստանայ մէջ կլիման խիստ լաւ է. օդը մաքուր և առողջարար է. ձմեռները սաստիկ են, ըստ որում ձիւն առատութեամբ կը տեղայ, և քանի մը գաւառաց մէջ շարունակ գետնին վրայ կը մնայ տարւան մը մէջ 4—5 ամիս։ Բաղէշի մէջ Ամերիկացի Միսիոնար մը 1858—59 տարւոյն ձմեռուան միջոցին տեղացած ձեան քանակութիւնը խնամով չափած և նոյն տարւոյն ձիւնաբեր ժամանակին համար 18 ոտք բարձրութիւն կամ խորութիւն գտած է։ Նոյն Միսիոնարն 1858էն մինչև ցարդ յիշեալ քաղաքին մէջ նստած է, և կիմացնէ ինձ թէ ամեն տարի տեղացած ձեան քանակութիւնը գըրեթէ 1858—59 տարւոյն չափ է։ Տարակոյս չկայ թէ ձեր ընթերցողաց մէջէն շատեր պիտի զարմանան լսելով որ այդչափ մեծ քանակութեամբ ձիւն կը տեղայ և այնչափ սաստիկ ցուրտ կը լինի Օսմանեան Ասիոյ որ և է մէկ կողմը. բայց այս իրողութիւնք փաստական են, և տարակոյս չեն վերցներ։ Ես ինքս ալ Քիւրդստանայ կեդրոնին մէջ տեղ մը ձմեռն անցուցած լինելով, իմ վկայութիւնս ալ այլոց վկայութեան կրնամ յարել։ Այս իրողութիւնք զարմանալի չպիտի թըւին՝ եթէ ծովու մակերևոյթէն երկրին այդ մասին ունեցած բարձրութիւնն 'ի նկատ առնումք։ Թուրքիոյ այդ մասին բնական հանգամանաց նկատմամբ ներկայ իրողութիւններն յիշելու համար իմ միակ շարժառիթս՝ քանի մը բառերով յերևան ածել է այն արտաքին պարագաներն, յորս Քիւրդք, իբրև ցեղ մը, վերջին 2000 տարիներու միջոցին ապրած են, եթէ ոչ աւելի երկար ժամանակ, որովհետև տարակոյս չվերցնելու իրողութիւն մ'է որ երկրի մը բնական յատկութիւններն ու հանգամանքներն այն երկրին բնակչաց մասնաւոր և բարոյական հանգամանքը կազմելու մասին մեծ ազդեցութիւն պէտք է ունենան։ Այս խօսքը մանաւորապէս ճշմարիտ կը լինի երբ, ինչպէս Քրդաց պարագային մէջ կը տեսնեմք, բնակութեան ժամանակն հարիւրաւոր տարիներ տևած է։ Թէ Քիւրդք խիստ հեռաւոր ժամանակէ մ'ի վեր գրաւած են Քիւրդստանն, ընդունուած բան մ'է այս այն ամեն անձերէ, որք մասնաւոր ուշադրութիւն կուտան ազգաբանական խնդրոց։ Թերևս ոչ ոք Ասիական Թուրքիոյ բընական աշխարհագրութիւնն ու ազգաբանութիւնն աւելի մեծ խընամով ուսումնասիրած է քան Հերոդոտոսի հմուտ հրատարակիչ Պ. Ռօրճ

Բաուլինսըն, որ Քրդաց վրայ խօսած ժամանակ, վերը յիշուած բարձրաւանդակը գրաւող այլ և այլ ցեղերը թուելէ ետև կըսէ.

«Այս այլ և այլ ցեղերու մէջ ամենէն մեծ անուն վաստըկող, որոյ յիշատակը Քսենոփոնի ժամանակէն մինչև ցայսօր առանց ընդհատման կրնայ ուսնուիլ, և որ կերևի թէ միւս ցեղերն իւր մէջ կլլած է, — այն ցեղն է, զոր Նախնի Հեղինակք իրարմէ քիչ տարբերող սա անուններով կը կոչեն, այն է Կորդուք, Կորդեանք, Կիւրդք, և որ տակաւին Հայաստանի և Լուրիստանայ միջև գտնուող երկրին ամենամեծ մասը կը բռնէ հանրածանօթ Քրդանուամբ։ Հին ժամանակաց մէջ այս ցեղին վերագրեալ երկիրն ընդհանրապէս Տիգրիսի արևելակողման լեռնոտ երկիրն է, որ Սղերդի և Պիթլիսի (Բաղէշ) մօտերէն (երկայնութեան աստիճան 42) Բօխտանի մօտերը կերթայ (Երկ. աստիճան 42·50։)* »

(Շարունակելի)

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտրա 1 յունվ.

Այս իրիկուան լրագիրք կը յիշեցնեն թէ ասկէ առաջ ալ քանիցս անգամ Վիէննայէն սուտ լուրեր հեռագրուած են Աղեքսանդրիացւոց նկատմամբ. այս պատճառաւ պէտք չէ մէկէն 'ի մէկ հաւատք ընծայել այն հեռագրին թէ Բրինտիզի Թուրք ժողովուրդը տեղւոյն Յունական եկեղեցին և Քրիստոնէից տուները աւար առեր են։

Պ. Թիսօ Կ. Պոլսոյ Գաղղիական դեսպան անուանելուն լուրը չհաստատուեցաւ։

Տէյլի Նիւս կը ծանուցանէ թէ Հելլէն կառավարութիւնը տէրութեան միջնորդութիւնը խնդրեց յայտնելով թէ չը կրնար այլևս ամուլ բանակցութիւններ շարունակել Կ. Պոլսոյ մէջ.

Վիէննա 1. յունվ.

Ամէն տէրութիւնք վաւերացուցին Դանուբի միջազգային յանձնաժողովին առաջարկութիւններն, որք 1835 ի պայմանագիրը կը բարեփոխեն.

Լոնտրա 2 յունվ.

Կալկաթայէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Աֆղանք կատարելապէս ցրուեցան եղեր են։ Կրած կորուստնին 3000 մարդու կը հասնի։

Թագուհին հաճութիւն տուաւ Լօպանոֆ կոմսին Լոնտրայի Ռուսական դեսպան անուանելուն,

Իկնաթիէֆ զօրավարին հայրը մեռաւ։

Այս առտու հասած հեռագիրք

Փարիզ 2 յունվ.

Երէկ նոր տարւոյ առթիւ Էլիզէի պալատը տեղի ունեցած ընդունելութեան միջոցին, Գերմանական դեսպան Հօհէնլօհէ իշխանը Գաղղիոյ նախարարաց խորհրդոյ նորընտիր նախագահ Պ. Տը Ֆրէյսինէի բացորոշ ապահովութիւններ տուաւ Գերմանիոյ խաղաղասիրական ըղձացմանց, և Գաղղիոյ նախարարաց խորհրդին նոր նախագահին, ինչպէս նաև նորա նախորդին համար իւր կառավարութեան ունեցած համակրանաց մասին։ Պ. Տը Ֆրէյսինէ պատասխանեց մեծ գոհութիւն յայտնելով, և յայտարարեց թէ Գաղղիա ոչ ինչ զանց պիտի ընէ պահպանելու համար այն բարեկամական յարաբերութիւնները, զորս իւր նախորդը գոհացուցիչ կերպիւ հաստատած է Գերմանիոյ հետ։

Պէրլին 2 յունվ.

Նորա Տոյչէ Ալկէմայնէ Ցայթունկ կէս պաշտօնական լրագիրն 1880 տարւոյ համար խաղաղասիրական գուշակութիւններ պարունակող յօդուած մը կը հրատարակէ նոր տարւոյ առթիւ։

Բելգրատ 2 յունվ.

Ռուսիոյ մէջ բազմաթիւ Ոչնչականք ձերբակալեցան, մինչև իսկ բանակին սպայից մէջէն։

Լոնտրա 2 յունվ.

Բոլոր լրագիրք Կ. Պոլսոյ մէջ Սըր Հ. Լէյըրտի ի գործ դրած ձեռնարկին հաւանութիւն կուտան, բայց իբրև ստոյգ կը նկատեն թէ յարաբերութեանց որ և է ծանր խզումն տեղի չպիտի ունենայ Անգլիոյ և Թուրքիոյ միջև։

Թայմզ յոյս կը յայտնէ թէ Սըր Հ. Լէյարտի յանդիմանութիւններն արդիւնք պիտի ունենան։

Փիլիպէ 2 դեկտ.

Արևելեան Ռումէլիի նահանգային ժողովն իւր երէկուան նստին մէջ հաւանութիւն տուաւ վաթսուն և հինգ հազար Օսմ. ոսկւոյ ծախքի մը, զոր կառավարութիւնը գործածած էր ամեն ազգէ բնակեալ և գիւղօրէից սերմանիք և այլ և այլ օգնութիւններ տալու։ Ցեսոյ երեսուն հազար ոսկի քուէարկեց իբրև օգնութիւն Իսլամ գաղթականաց և աղքատաց։ Այս վերջին գումարն յառաջագոյն քուէարկեալ տասն հազար ոսկւոյն վրայ յաւելնալով՝ քառասուն հազար ոսկւոյ գումարը կը կազմէ, զոր նահանգային կառավարութիւնն ելմտացոյցին մէջ նշանակած էր։

Լոնտրա 2 յունվ.

Օսմ. Քօնս.		10
փոխ.	1865	12 7/8
»	1869	12 7/8
»	1871	55 3/4
»	1872	18 1/2
»	1873	11 1/8
»	Եգիպտ.	84 1/2
Անգլ. Քօնս		97 5/8

Փարիզ 2 յունվ.

Օսմ. Քօնս.			10,
Գաղղ. »		50/0	115,57 1/2
»	Քօնս.	30/0	
« »	»	Նոր	88,75

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մօնիթէօռ տիւ Բօմէրս Անգղիական լրագիրն յոյս կը յայտնէ թէ Անգղիական դեսպանատան և Բ. Դրան միջև ծագած խնդիրը գոհացուցիչ կարգադրութիւն մը պիտի առնայ։ Սըր Հ. Լէյըրտ հինգշաբթի օրն երկար տեսակցութիւն մ'ունեցաւ վեհ. Սուլթանին հետ, որոյ միջոցին այս խնդրոյն վրայ խօսուեցաւ, և հետևութիւնն այս եղաւ որ ամեն կէտերու վրայ համաձայնութիւն գոյանալու վրայ է, թէև տակաւին գործն առկախ է։

Բաւաբէ Տ'Օրիանի խօսքին նայելով, որոշուեր է՝ բանտարկեալ Ահմէտ էֆէնտին Թուրքիոյ գաւառական քաղաքներէն մին աքսորել, ուր Անգղիական հիւպատոս գտնուի։

Հելլէն պատուիրակներն հինգշաբթի օրը ծանուցագիր մը ղրկեցին Օսմանեան պատուիրակաց՝ յայտարարելով թէ մինչև ցայսօր իրենց դէմ հանուած յապաղումներն ու արգելքները նկատելով, անօգուտ կերևի իրենց այլևս բանակցութիւնները շարունակել այս պայմանաց մէջ. հետևաբար կը ծանուցանեն թէ իրենց այս կարծիքն Հելլենական կառավարութեան իմացնելով պատասխանի կ'սպասեն։

Կըսուի թէ ելմտական նախարարութիւնը 25,000 լիրայի արծաթի քծուար ղրկեր է փողերանոցը՝ հինգ ղրուշնոց և 80 և 40 փարանոց արծաթ մէճիտիէ կոխելու համար։

Երբեմն Կ. Պոլսոյ մէջ Իպրէթ անուն լրագիր մը հրատարակող Սարրաֆեան Ալիքսան էֆէնտին, որ քանի մը տարի առաջ Կ. Պոլսէն աքսորուեցաւ, Կիպրոսի մէջ Իւմիտ անուամբ Թրքախօս լրագիր մը հանել սկսած է։

Մայրաքաղաքիս Մօնիթէօր տիւ Բօմէրս լրագիրն Հալէպէն եկած լուրերէ առնլով կը ծանուցանէ թէ տեղւոյն վաթսունի չափ Հակահասունեան Հայ ընտանիք Հայկական եկեղեցին ընդուներ են։

Անցեալները ծանուցած էինք թէ Զմիւռնիոյ կուսակալ Համտի փաշան իւր նահանգին յառաջդիմութեան համար քանի մ'օգտակար տնօրէնութիւններ ի գործ դնելու մտադիր է։ Զմիւռնիոյ լրագիրք կը գրեն թէ նահանգին ամեն կողմը հեռագրեր հաստատելու համար տեղական ժողովրդէն հանգանակութիւն եղեր է և գումարուած երկու հազար հինգհարիւր ոսկին Օսմանեան Պանքային յանձնուեր է Եւրոպայէն պէտք եղած գործիքները բերել տալու համար։

Սէլանիկի նահանգին մէջ լաւ կազմակերպեալ աւազակութիւնք միշտ կը շարունակեն, և երբեմն մանր ապստամբութեանց հանգամանք կառնուն։ Սէլանիկի պաշտօնական լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Գաթէրինի մօտ ագարակ մը բազում աւազակներ մտած և յետոյ ջրի գրաւած լինելով, անոնց վրայ կայսերական զօրք ղրկուեր է։ Ապստամբք դիմադրեր են և կանոնաւոր պատերազմ մ'եղեր է, յորում, ըստ պաշտօնական լրագրին, ապստամբներէն քանի հոգի սպաննուեր են՝ առանց վիրաւորեալներն ի հաշիւ առնելու, իսկ կայսերական զօրքէն միայն տասնապետ մը վիրաւորուեր է, և զինուոր մ'ալ քարի մը վրայէն իյնալով քիթն արիւներ է։

Ճէրիտէի Ասկէրիյէի խմբագրապետ Շիւքրի էֆէնտին անցեալ շաբթու յանկարծակի մեռնելով, եղած քննութիւններէն իմացուեցաւ որ իւր կնոջը կողմէն ոճրագործութեան մը զոհ գնացեր է, հետևաբար կինն ու ծառաները բանտարկուելով հարցաքննութեան ենթարկեցան։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԷՕՀԱՄԸ ՕՍՄԱՆԻԷ

Երէկ իրիկուան գոցուեցաւ		10.35
Այս առաւօտ բացուեցաւ		10,35
Կէս օրին		10,36
Ռումէլիի երկաթուղի	Փր.	33 3/4
Թղթադրամ	ղր.	890
Թրամուայ	Օսմ. ղր.	380
Ակճիակէի տարբերութիւն	»	6 32
Հինգնոց »	»	19
Մէճիտիէ		19
Պղինձ	»	395

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ս. Պատրիարքն երէկ Գալաթեան Յակոբ էֆէնտիի տանն երթալով նոր ստացած բարձր պաշտօնը* շնորհաւորեց։

Ն. Սրբազնութիւնը նաև Գաբուքճեանց Ցրէնկեան Աբրահամ էֆէնտին Հրէից Խախամպաշիին ղրկելով՝ նորա հօրը մահուանը վրայ իւր ցաւակցութիւնն յայտնեց։

Անուանի արևելագէտ Տ. Մորթմանայ յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը վայելուչ կերպիւ կատարեցաւ երէկ 'ի ներկայութեան ամեն ազգէ ու կրօնքէ բազմաթիւ ժողովրդեան, և ըստ մեծի մասին Հայոց, որք Հայասէր վախճանելոյն վերջին յարգանք մը մատուցանելու գնացած էին։

Մեծ մխիթարութիւն էր հանգուցելոյն սգազգեաց որդւոց և ընտանեաց տեսնել անդանօր Հայ, Հայ կաթոլիկ և Յոյն եկեղեցականներ, որոցմէ թէ և միայն Հայը՝ Գեր. Փիլիպպոս եպիսկոպոս և երկու քահանայք կը մասնակցէին հոգեհանգստեան արարողութեանը՝ թէ՛ 'ի տան հանգուցելոյն և թէ 'ի գերեզմանատան անդ բողոքականաց, յայտացոյց այն ճշմարտութեան, որ Հայ եկեղեցին հաւասարապէս և անխտրաբար կ'աղօթէ վասն համօրէն Քրիստոնէից։

Գերեզմանատան մատրան մէջ, 'ի ներկայութեան հարիւրաւոր անձանց Գեր. Փիլիպպոս եպիսկոպոս դարձեալ համառօտ աղօթք մ'ընելէն վերջը, Մ. Ջերազ էֆէնտին սրտառուչ և իմաստալից փոքրիկ ճառախօսութիւն մ'ըրաւ յանուն Հայ երախտապարտութեան, որով կը յիշեցնէր բազմերախտ Մորթմանայ գրաւոր աշխատութեամբքն առ Հայ ազգն մատուցած նշանաւոր ծառայութիւններն, և կորուստը նորա մահըն, որ ոչ միայն Եւրոպիոյ գիտնականաց՝ այլ մասնաւորապէս Հայ ազգին համար մեծ կորուստ մ'էր։ Նըմանապէս Թուրք երիտասարդ մ'ալ, որ կերևի թէ Մորթմանայ աշակերտած էր, բաւական սրտաշարժ փոքրիկ ճառ մ'ընթերցաւ, որով հասկցուց թէ ծերունայն Մորթմանայ մահը Թուրքիոյ ալ համար մեծ կորուստ մ'էր։

Թաղման հանդէսէն վերջը, ցաւակցութեան և մխիթարական ողջոյններու ժամանակ, հանգուցելոյն որդիքը խորին շնորհակալութիւն յայտնեցին առ ներկայ ժողովուրդն

---

*Տարակոյս չկայ թէ արդի Քիւրդերն հին ստամոքեան Կորդուաց լեռներուն և շրջակայից բնակիչներն են, և անոնց հին երկրին վրայ Անգլիացի հեղինակին առած սահմանն ալ Կորդուաց լեռներէն մինչև Մոկաց լեռները տարածուող երկիրն է։ Գալով անոնց արդի բռնած երկրին, Պ. Ճօն Բաուլինսըն անոր սահման կը ցուցնէ «Հայաստանի և Լուրիստանայ միջև գտնուած երկիրն,» յորմէ կըհասկցուի թէ Հայաստանը Քիւրդստանէն հետ չշփոթեր։ Իսկ Լուրիստան կոչուած երկրին գալով, յայտնի է թէ արդի Պարսկաստան շատ մը հին երկիրներէ կը բաղկանայ, զորօրինակ Ֆարսիստան, Խուզիստան, Լուրիստան, Արաբիսթան, Մաքրան, Ատրպատականայ նահանգն &c։ Լուրիսթան արդի Պարսկաստանի հարաւային մասին մէջ է, և Պարսկաստանի կողմը Քրդաց բռնած տեղերն ալ մինչև Լօրերու երկրին մօտը կը տարածին։ Պ. Քինէբէրթ Քիւրդստանի սահման կուտայ արդի Հայաստանի հարաւակողմը Տիարպէքիրի նահանգը, Վանայ նահանգին հարաւային մասերն (Հէքքեարի &c), Բօհթանի երկիրը դէպի հարաւ և Պարսկաստանէն ալ քանի մը գաւառներ։

Փափաքելի է որ ազգիս բանասէրները և ուսումնականներն, որք տարակոյս չկայ թէ լրագրի խմբագրէ մը շատ աւելի ժամանակներ կրնան ունենալ այսպիսի խնդրոց զբաղելու, մերթ ընդ մերթ այն օրինակ նիւթոց վրայ գրէին և իրենց հմտութիւնները բոլոր ազգին հաղորդէին երբ ատոնք օրուան խնդիր կը լինին։ Ըստ մեզ, այդպիսի պատմական, ազգաբանական, աշխարհագրական, հնախօսական և նման օրինակ ուրիշ ուսումնական նիւթերու վրայ առողջ դատողութեամբ և զօրաւոր հմտութեամբ խմբագրուած գրութիւններ աւելի իրական արժէք ունին քան այն կարգ մ'ոչնչաբանութիւններն, որոց բանաստեղծութեան անունը կուտան, և որոցմէ քանի մը ծրար կրնամք գտնել մեր գրասեղանին չորս կողմը։

* Վաղըթ լրագիրն առ ժամանակեայ տնօրէնի աստիճան իջուցնել ուզեր է իւր երէկուան թուոյն մէջ, բայց սխալ է։ Անուանման հրամանագիրը կայսերական անձնական գանձուն վարչութիւնը բացարձակապէս Յակոբ էֆէնտիի յանձնած է։

և մամնաւորապէս առ Գեր. Փիլիպպոս եպիսկոպոս՝ իբրև ներկայացուցիչ Սրբազան Պատրիարք Հօր, առ Տիգրան էֆէնտի Եուսուֆեան՝ իբրև ատենապետ Ազգ. Ընդհանուր Ժողովոյ, առ Մ. Ձէրազ էֆ. և առ այլ հանդիսականս, խոստանալով նոցա թէ իրենց սիրելի Հօր քաղցր պաշտօնն ու համակրութիւնն իրենք ևս պիտի շարունակեն այսուհետև Հայ ազգին վրայ*, որոյ ցոյց տուած այնքան սէրն ու երախտագիտութիւնն յաւիտեան պիտի չմոռնան։

Այսպէս աւարտեցաւ գիտնական ծերունւոյն՝ Հայասէր Մորթմանայ՝ թաղման հանդէսն, ուր Հայերը քրիստոնէական հաշտասէր ոգւոյ օրինակ հանդիսանալէ զատ՝ իրենց ներկայութեամբն և իրական մասնակցութեամբ հանգուցելոյն յիշատակին երախտագիտական ջերմ յարգանք մ'ընծայեցին, որ յայտնի ապացոյց մ'է թէ Հայը գիտէ յարգել իւր բարերարաց երախտիքն։

*Հանգուցեալ Տ. Մորթման Գերմանիոյ գլխաւոր լրագրաց ոմանց թղթակից լինելով, մեր ազգին դատը ջերմութեամբ կը պաշտպանէր յիշեալ լրագրաց մէջ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՆԱՄԱԿ Ի ՄԷՐՍԻՆԷ

(Շարունակութիւն և վերջ. տես Թիւ 2506)

Իսքէնտէրուն 40-50 տարիներէ հետէ շինուած նոր քաղաք մ'է, ճիշդ Մէրսինայի կը նմանի դիրքով և բերքով. օդը ջուրը քիչ մը աղէկ է անկից. այս աւանը աւելի յառաջանալու տրամադիր է։ Մէրսինա և Աղէքսանդրիկ մէկ մէկ Գայմագամ կը նստի. Հայ քիչ կայ, դպրոց ոչ. Հիւպատոս և Աժէնսիա շատ։ Մէրսին Ադանայի, Իսքէնտէրուն Հալէպի կը վերաբերի։

Իսքէնտէրունէն Պէյլէն կամ Պէյլէնկ, ուր 3 ժամէն հասանք, շոսէ ճամբայ մը շինուած է, բայց օր օրէ կաւրի։ Պէյլէն 400 տարուան գիւղաքաղաք մ'է, 800 տուն բնակիչ ունի, 500 Իսլամ, 300 Հայ, ուրիշ ո և է ազգ չկայ։ Բերքն է ցորեն ևն. անուանի է խաղողն և ռուպը։

Հայերն այգեգործ և հին արհեստասէրներ են, ագէտ։ Ունին խեղճ եկեղեցի մը, 2 քահանայ, մէկ վարժապետ 3000 ղրուշ տարեկանով. աշակերտ ձմեռը 100, ամառը 50. աղջկանց վարժարան չկայ։ Գարեգին Զօպանեան անուն վարդապետ մը կայ, բայց չգիտցանք թէ ի՛նչ է անոր պաշտօնը և ո՛րկից խրկուած. ինք երբեմն Պատրիարքարանի՝ երբեմն կաթողիկոսութեան կողմէ եկած կը ձևացնէ զինք։ Օդը ջուրը աղէկ է, մէջը Գայմագամ կը նստի։ Հայերը թէև ագէտ՝ բայց շատ կրօնասէր են. քանի մը տուն Բողոքական միայն կայ, որք շատ սիրով են, և աւելի ուսման հետամուտ։

Ասկից երկու ճամբայ կը զատուի, մին կը տանի Հալէպ որ 30 ժամ է, միւսն Անտիոք, որ 3 ժամ է. ճամբաները դէշ են։ Պէյլէնէն Անտիոք տանող ճամբուն վրայ նշանաւոր է Բաղրասի բերդը, որոյ վրայ աւանդութիւն մը չգտայ։

Ամիգի լիճը, որոյ շրջապատը 40 ժամու ճանապարհ է, ջուրը անուշ է և շատ ձուկ կ'ելնէ. պարիսպ մը շինուած է վաղած անցքին բերանը, զոր Տալեան կը կոչեն, և յատուկ ձուկ որսալու համար է. տարեկան 1-2000 լիրայի ձուկ կը հանեն և ուրիշ երկիրներ կը ղրկեն։ Այս Տալիանը շինող անձին և ժողովուրդին մէջ 25 տարուան վէճ մը կայ. Ժողովուրդք կը բողոքեն թէ արտերը ջուրին կերթայ։ Նաև Սուլթան Մուրատի շինած մեծ խանը կայ, որ այժմ աւերակ եղած է այն հիմնալի և կարեւոր շէնքը։ Արտերը խիստ պտղաբեր են և ջրարբի չեն։

Անտիոք, այս հին քաղաքն, որ քանի անգամներ երկրաշարժի զոհ եղած է, խիստ նշանաւոր քաղաք մ'է։ Բնակիչք 3000 տուն կը հաշուեն. բոլորը պարիսպ մը ունի, կէսը լեռներուն վրայէն, կէսը դաշտէն պատած. կարծեօք շրջապատը 20 մղոն կայ։ Շէնքերն ամբողջ քարաշէն են. յառաջէն կը հոսի Ասի գետը, որ առատ օձաձուկ կարտադրէ։ Բերքն է ցորեն, խաղող, մետաքս, նարինջ, բամպակ, առատ ձիթապտուղ. օդը և ջուրը միջակ և ոչ մըտակար։ Ժողովուրդն հին դրութեան կը վերաբերի, մեծ մասն իսլամ. Հայերը խիստ նուազ են, հազիւ 100 տուն կ'ըլլան. թէև շրջակայ գիւղերը բազմաթիւ Հայեր կան։ Մի եկեղեցի հին և խեղճ, մի վարժարան միջակ. առաջին գերդաստանն է Քէօսէյեան Սարգիս էֆէնտի, որ Ռուսիոյ օգնական կառավարիչ ընտրուած՝ բայց դեռ հաստատուած չէ։

450 տուն Յոյն կայ որ խիստ մեծ եկեղեցի մը կը շինեն. դեռ 1000 լիրա պէտք է լրացնելու համար։ Արդէն 9000 դրած է կարծեօք։ Հարուստ և հին գերդաստանէ իսլամներ կան։ Ուսման մասը խիստ տկար է։ Մէքթէպի Ռիւշտիէն մաքուր քարկիր շէնք մ'է և ընդ ամենը 40 տղայ կայ, մէջը մինչև 3000 տուն մօտ իսլամ կայ։

Նշանաւոր շէնք մ'է Իպրահիմ փաշայի կոչուած զօրանոցը, որ մեծ մասամբ աւերման և անգործութեան ենթակայ է։ Իպրահիմ փաշայ բուածը Եգիպտոսի նախկին կուսակալն է, որ Ս. Մահմուտի օրով 1833ին գրաւեց Հալէպը, Անտիոքն ևն. և ութը տարի տիրելով կրկին մեր տէրութեան յանձնեց։ Յիշեալ ութը տարուան կառավարութեան վրայ հետաքրքրական պատմութիւններ լսած եմ, բայց հոս պատմելը անկարևոր կը գտնեմ։

Յաջորդ կամ երրորդ նամակաւս պիտի գրեմ Անտիոքի գիւղերուն, Սելևկիոյ (Սուվէյտիէ) փայասի, Ճիսրի, Շուղուրի, Կասիոսի և Հալէպի վրայ. իսկ չորրորդ նամակաւս Մարաշի և այն կողմերու վրայ, եթէ շնորհ ունենաք հիւրընկալել Ձեր Ազնիւ Մասեաց թերթերուն մէջ և Ձեր ընթերցողք չը ձանձրանան։

Մնամք յարգանօք
Ի. Ղուկասեան

ՈՒԽՏԱԳԻՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ

. . . Խմբագրապետ.

Գերապատիւ Տ. Մելքիսեդեկ Ս. Արքեպիսկոպոսի անձին հետ մօտէն յարաբերութիւն ունեցողք քաջ կը ճանչեն իւր արժանիքն, գիտեն, որ Ն. Սրբազնութիւնը լաւ հմտութիւն ունի պատմութեան, մանաւանդ Հայաստանեայց Կաթողիկէ և Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ դաւանութեան, օրինաց, կանոնաց և աւանդութեանց. ուստի զարմանք ու վիշտ կզգան զինքը սիրողք, երբ կը տեսնեն, որ անյայտ պատճառաւ ստորագրած է մի այնպիսի «ուխտագիր», որ քրիստոնէական եկեղեցւոյ ոգւոյն ընդդէմ լինելէ զատ, հակառակ է նաև Ն. Սրբազնութեան նախատակութեան չափ ձգանց, որով կը հերքէր երբեմն այդ օրինակ գործեր, և քրիստոնէական անկեղծ ոգւով վառուածի մը սէս կը պախարակէր։

Պատճառն մեզ անյայտ այս յանկարծական փոփոխութեան վրայ ամեն խորհող միտքեր զարմացան և շփոթեցան, և հարցեր ալ ուղղեցին. մեք ևս համբերութեամբ պատասխանի կըսպասէինք։ Այս անգամ Մասիսի 2452 թուոյն մէջ Նորին Սրբազնութեան մէկ պատասխանը կարդացինք, բայց ափսո՜ս որ խնդիրն մի և նոյն միտութեան մէջ մնացած էր. և որովհետև Մելքիսեդեկ Սրբազան այս խնդրոյն նկատմամբ «հարցի և քննութեան» իրաւունքը և պաշտօնը վարչութեան և յաւէտ երեսփոխանութեան կընծայէ, հարկ չեմք համարիր իւր նամակին քանի մի կէտերուն վրայ դիտողութիւն ընել և նորէն հարցեր ուղղել, այլ կըսպասեմք վարչութեան և յաւէտ երեսփոխանութեան ընելիքին. իսկ եթէ նոքա ևս մի բան չընեն, ցաւօք սրտի կասեմք, որ մեր միտքն ու սիրտը անհանգիստ և անբոյժ պիտի մնան։

Շնորհակալ եմք Ձեզմէ որ այդ անօգուտ ուխտագիրն հրատարակած էք 'ի գիտութիւն. կարդացինք զայն, զարմացանք ու զայրացանք, վասն զի տեսանք որ այս դարուս մէջ ալ՝ վճիտ աղբիւրէ մը ատանկ պղտոր ջուր կը հոսի, և պղտորող ստամոքսներ զայն անվրդով կըմպեն ու կը մարսեն։

Զայրացանք, այո՛, և զարմացանք երբ տեսանք այդ ուխտագիրն, որ ընդդէմ է քրիստոնէական ոգւոյն, և նոյն ոգին քաջ ճանաչողք և քարոզողք առանց խըղճելու կըստորագրեն զայն։ Ուստի հարկ համարեցինք կարելի եղածին չափ համառօտ մեր դիտողութիւնն ընել այդ անքրիստոնեայ երդման վրայ, զոր արդէն դուք ևս կարծ՝ բայց զօրաւոր կերպիւ մերժած էիք։

Գիտէ ամեն ճշմարիտ քրիստոնեայ, որ Յիսուս Քրիստոս ամենակերպ երդումներն արգիլած է, բայց ըստ դատաստանական օրինաց՝ կրնայ երդում մի անբասիր լինել, երբ անյայտ ճշմարտութիւն մի յայտնելու համար կը պարտաւորիմք։ Այն ատեն մեր գիտակցութեան ու խղճին մէջ մնալով՝ Աստուծոյ սուրբ և ահաւոր անուան արժանաւոր ակնածութեամբ՝ ստուգիւ գիտցածնուս վրայ կերդնումք ամենայն երկիւղածութեամբ ի հաստատութիւն պայծառ ճշմարտութեան։

Արդ այս պարագայից մէջ ատանկ բանադրական հարկ մի չը տեսնուիր, քանզի ձեռնադրելիներն արդէն քննուած, փորձուած և վկայուած պիտի լինին, որք եթէ մինչև այն ատեն արժանացած են ճշմարտութեամբ, ալ անօգուտ է այդ երդումը, իսկ եթէ ոչ, վնասակար է, և Աստուծոյ պատկառելի անունը կըրից գործիք ընելով պարապ տեղն յիշուած է։

Դարձեալ, երդմամբ խոստացուած բանը պէտք է կատարուի, ապա թէ ոչ՝ երդմնազանցութեան ահաւոր յանցանաց տակ կ'անկանին երդուողք, արդ՝ քանի որ այս երդումն ստորագրողք չեն կատարեր և երդմնեցուցիչք ու երդուողք գիտեն, որ չը պիտի գործադրեն, ուրեմն գիտութեամբ մին և միւսն Աստուծոյ անունը կ'անպատուեն, որոյ ապացոյցը կը տեսնուի ամեն օր . . . ։

Առաջին յօդուածով խոստացած հաւատարմութիւննին՝ մինչև եպիսկոպոսանալը քանի մի անգամ խոստացած են եկեղեցւոյ առեանն մէջ խուռն բազմութեան առջև. եթէ մինչև այն ատեն կատարած են, դարձեալ կը կատարեն. եթէ չեն կատարած, այս երդմամբ ալ յայտնի է որ չը պիտի կատարեն, այլ իրենց երկարժամանակեայ սովորութիւններին պիտի շարունակեն. քանզի պէտք է ճշմարիտը խոստովանիլ, որ ոչ մեկերնիս (բացառութիւն կա՞յ թէ ոչ, չեմ գիտեր) «անտեղիւր չենք հետեւած մեր նախնեաց ոչ վարուց և ոչ «գործոց, և չենք արժանացած ոչ իմաստութեան և ոչ շնորհաց, ոչ ալ յիշատակ բարի եղած ենք եկեղեցւոյ «մէջ.» ինչու որ նախապէս չենք կըրթուած, դաստիարակուած և այդ կոչման պատրաստուած, ինչպէս որ կը պահանջէր քրիստոնէութիւնը։ Ուրեմն սուտ է այդ երդումը։

Երկրորդ յօդուածով եղած երդումն ալ առաջնոյն պէս մի և նոյն արժէքն ունի, քանզի այդ երդումն ստորագրողք և ստորագրել տուողք, եթէ անձնասիրութիւնը մէկդի դնեն, ոչ մէկը չպիտի կըրնայ խղճիւ և ճշմարտութեամբ հաստատել թէ «Ինքն օրինազանց չէ եղած, թէ «եկեղեցւոյ կարգը չէ խանգարած, թէ «միտ և անխափան ժողովուրդը խրատած, «ուսուցած և Աստուծոյ պատուէրը պահելու յորդորած է, թէ իւր կամքը, խորհուրդը, մտօք և ջանիւք բոլոր զօրութիւնն ուղղած է ժողովրդեան օգտին և նոցա հոգւոյն փրկութեան համար։» Վերջապէս չեն կարող վկայել թէ «Աստուծոյ նուիրուած «եկեղեցւոյ արդիւնքը յումպէտս վատնած չեն.» քանզի ամեն օր սոցա հակառակը տեսնուած, լսուած և հաստատուած է, ուրեմն սոյն երդումն ալ անօգուտ է։

Երրորդ յօդուածով կուխտեն «հաւատարիմ մնալ Ս. Էջմիածնի մինչև իրենց «կենաց վախճանը։» Այս խոստումն ալ խոստացողաց խղճին յանձնելով՝ կը զարմանամք միայն թէ ի՞նչ նպատակաւ ներկայ Տ. Տ. Գէորգ Դ. Վեհափառ Սրբազնագոյն ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին անունը Մաշտոցին մէջ դրուած է։ Իրաւ է որ այսօր Նորին Վեհափառութիւնը յաթոռ կը բազմի, բայց այդ Մաշտոցը այսօրէն աւելի պիտի անէ, և ուրիշ Հայրապետի մը օրին ալ պիտի գործածուի։ Այս մասը եթէ ցած շողոքորթութիւն կամ անվայել փառասիրութիւն չէ, ուրիշ ինչ լինելը մենք չկրցինք մեկնել. — Այս յօդուածին մէջ կը խոստանան երդուողք, որ նոյն Հայրապետէն և յաջորդներէն ինչ հրաման որ առնուն իրենց վըրայ ԶԱՄԵՆԱՅՆ ալ պիտի «յարգեն ու կատարեն» (առանց բացառութեան)։ Անշուշտ այս կարգին վրայ մոռցերնին անցած է որ ԱՄԵՆ հրամանները չը պիտի յարգեն ու կատարեն, քանզի Հայրապետ մը մարդ լինելով և մարդկային կրից ենթակայ, կրնայ հակառակ օրինաց և կրօնից հրամաններ դնել, զոր կատարել հարկ չէ, ինչպէս որ բանականութեան օրէնքն ալ կըթելադրէ. ուստի երդման զօրութեամբ եթէ մի ապօրինաւոր հրաման կատարեն՝ բանականութեան դէմ պիտի գործեն և կամ օրինաց կամ կրօնից դէմ պիտի մեղանչեն. եթէ չկատարեն, երդմնազանց և անհնազանդ պիտի լինին. ուրեմն ի՞նչ հարկ սահմանեց որ այսպէս երդում սահմանեցին, կամ ի՞նչ բան զօրութեան մը տակ ընկճելով կը խոնարհին ատանկ երդում մի ստորագրել, որոյ դէմ արեամբ չափ նահատակել պէտք էր։

Մնացեալն հետևեալ թուով

ԾԵՐԵՆՑԻ
ԵՐԿՈՒՆՔ Թ. ԴԱՐՈՒ
Տպեալ ի Տփղիս

Իններորդ դարու ազգային պատմութենէն հանուած գեղեցիկ դրուագ մ'է վիպասանական ձևի վերածուած, որ Հայրենասէր հեղինակին հմուտ և ճարտար գըչէն ելած Թորոս Լևոնի վէպին հարազատ ընկերն է՝ ամեն ազգասէր Հայոց ընթերցման արժանի։

Մայրաքաղաքիս ամեն Հայ գըրավաճառաց քով կը գտնուի։

Գին 1 րուբլի։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Ն. ՏԷՐ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ
ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ
Երկրորդ գիրք Ընթերցանութեան
Այբ ու բենէն յետոյ

Ն. Տէր-Ղևոնդեանցի Մայրենի լեզուի Բ. մասը Պոլսոյ Հայոց աշխարհաբարի վերածուած և 'ի լոյս ընծայուած է Գավաֆեան տպարանէն մաքուր տպագրութեամբ և 35 ընտիր պատկերներով զարդարուած։

Կեդրոնատեղին է Արարատեան ընկերութեան գրասենեակը, Ղալաթիա կէօշէ օղլու խան, թիւ 13։ Կը գտնուի նաև Հայ գրավաճառաց քով։ Գին 5 դահեկան արծաթ։

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at
EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139—140, Fleet Street, London.

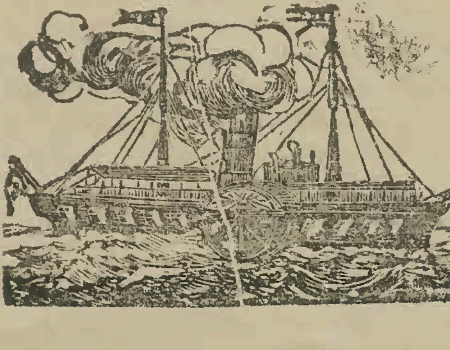

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1879 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

ժամ — Բոսֆորէն Էլնող շոգենաւները

2 15 Արնաւ. վանիք. Չէնկէլ. Պէյլ. Գուզկ. Գապաթ :
2 15 Պէյքօզ, Բաչաալ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. վանիք. Չէնկ, Պէյլ. Գուզկ.
2 15 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. Ս՛Թէն. Գօյած. Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.
2 30 Արնաւուտքէօյէն, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.
2 45 Ր. և Ա. Գավաղէն, Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ, Բաչաալ. Ր. Փ. մաչ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գապաթաչ :
3 Եէնիմաչ. Մէզար. Պէօյիւքտ. Թար. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.
4 15 Եէնիմաչ. Մէզար. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. ՍԹէն. Էմիրկ. Գօյած. Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.
5 30 Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար Պէպէք, Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ :
6 Պէյքօզ, Բաչաալ. Ր. Փ. մաչ. Գանլ. Ա Հիսար, Գանտ. վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Գապաթչ :
7 Եէնիմ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյք, Եէնիք. Էմիրկ. Գանլճ. Ա. Ր. Հիսար, Գանտ. Արնաւ. Չէնկ. Պէյլ. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիկ. Խուսկիւտար :
7 30 Ա. և Ր. Գավաղէն, Մէզար. Պէօյիւքտ. Թար, Պէյքօզ, Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Արնաւ. Գուր. Օրթ, Պէշիկ :
8 45 Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ, Բաչալ. Ր. Փաշա մաչ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Խուսկ.
8 45 Եէնիմաչ. Մէզար. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. ՍԹէն. Գօյած. Ր. Հիսար, Պէպէք Արնվ. Գուրչէշ. Օրթաք. Պէշիկ :
10 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. Էմիրկէն Ր. Հիսար, Արնաւ. Օրթաք. Պէշիկ.

Կամուրջէն Էլնող շոգենաւները

3 30 Գապաթաչ, Խուսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ Արնաւ. Գանտ. Ա. Ր. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Եէնիք Պէյքօզ, Թարապ. Պէօյիւքտ. Եէնիմաչ :
4 30 Խուսկ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. վանիք. Գանալ. Ա. Հիսար, Գանլ. Փ. Բաչ. մաչալ Փ. Պաշճէ Պէյքօզ,
3 45 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրչէշ Արնաւ. Պէպէք, Ր. Հիսար, ՍԹէն. Եէնիք. Թարապ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ.
4 45 Գապաթաչ Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք, Ր. Հիսար Էմիրկէն, Եէնիքէօյ, Պէյքօզ Թար. Պէօյիւքտ. Մէզար. Ր և Ա Գավաք.
5 15 Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Գանտ. Ր, Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզար. Եէնիմաչ :
6 30 Խուսկիւտար, Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնաւ. Գանտ. Ր. Հիսար, Գօյած. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք.
8 Պէշիկթաշ, Օրթք. Արնվ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Եէնիմաչ :
9 30 Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնաւ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Գօյած. Եէնիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէօյիւք, Մէզարպ Ր. և Ա. Գավաք
10 Գապաթաչ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Ր. Բ. մաչ. Բաչալ. Պէյքօզ, Թարապ. Պէօյիւքտ
10 30 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Արնաւ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. ՍԹէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմաչալը :
11 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկէն Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Եէնիմաչ :
11 Գուզկունճ. Պէյլ. Չէնկէլ. վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Բաչալ. Պէյքօզ:
11 30 Պէշիկթաշ, Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնաւ.
12 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ.

ԽՈՒՍԿԻՒՏԱՐ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Խուսկիւտարէն Կամուրջ. ժամ	ժամ	Կամուրջէն Խուսկիւտար. ժամ	ժամ
			8 30
			8 50
		2 45	9 20
2 30	8 15	3 10	9 50
3	8 35 Պէշիկթաշ	3 35	10 10
3 30	9 10	4	10 45
3 50	9 35	4 25	11
4 20	10	4 55	11 20
4 30	10 25	5 25 Պէշթ.	11 40
5 10	10 45	6	11 50
5 40	11 5	6 35	12 5
6 15	11 25	7 20	
6 45	11 40	8	
7 20	12		

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

Խուսկիւտարէն Կամուրջ. ժամ	ժամ	Կամուրջէն Խուսկիւտար. ժամ	ժամ
			6 35
	6 35		8
2 30	8		8 45
	8 45 Պէշիկթաշ	2 30	9 20
	9 20	3 5	10
3 5	10	3 45	10 30
3 40	10 30	4 15	11 5
4 15	11	5	11 35
5	11 30		12 5
5 30	12	5 25 Պէշթ.	
65		6	

ԱԶԳ.

ՕՐԱՑՈՅՑ

1880 ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Գին Մէճիտ դրամ 1 ղրշ.

ՕՐԱՑՈՅՑ

1880 ԳՐԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Գին Մէճիտ դրամ 1 ղրշ.

ՕՐԱՑՈՅՑ

1880 Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԱՑ

Գին Մէճիտ դրամ 1 ղրշ.

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ

1880 ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

Գին Մէճիտ դրամ 2 ղրշ.

Ս. ԱՃԷՄԵԱՆ
ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
(Փոքր)

ՆԱԽԱԲԱՆ

Տեառ Առաքէլ

Ս. Քննադատութիւն և Հայ Քննադատք Գրականութիւն և Հայ Մամուլն ի Կ. Պոլիս

Կը ծախուի բոլոր Հայ գրավաճառաց քով, և Պաղճէ-Գափու Չըրավաճառ Պօղոս աղայի խանութը : Գին մէկ ղրուշ արծաթ :

Լրագիրս ամէն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ :

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանտըգճըլար Ճատտէսի Թիւ 198, Նորօ խան Մասիսի խմբագրատունը : Իսկ գաւառաց մէջ հետևեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները .

ԿԱՐԻՆ. Կարապետ էֆ. Զաքարեան .
ԵՐԶՆԿԱ. Ց. Շաւարշ էֆ. .
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Ց. Խաթամօղլեանց.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եղիազար էֆ. Մուրատեան
ԿԻՐԱՍՈՒՆ Գ. էֆ. Խ. Մագմանեան.
ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Զէօլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Գրիգոր էֆ. Մսրեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խաչով » Խսկիճեան
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Եմմէքճեան էֆէնտի.
ՍԻՆՈՊԻ.
ԽԱՐԲԵՐԴ և ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Կիրակոս էֆ. Ս. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Տէրունեան .
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սերոբէ » Խարաճեան .
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան.
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Գ. Նիկողայոս Տ. Գէորգեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԽԻԹԻՒՃԵԱՆ

ՓԱՐԻԶՈՒ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆՀԱՆԴԷՍ 1878Ի

ՃՈՐՃ ԲՐԱՅՍԻ
(George Price)

ՀԻՆԶԵՐՈՐԴ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴ ԵՒ ԱՆԲՌՆԱԴԱՏԵԼԻ ԵՐԿԱԹԱՇԷՆ ԵՒ ՊՈՂՊԱՏԱՇԷՆ
ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԱՐԿՂԱՄՈՒՐՆԵՐ
(ՔՕՖՐ—ՖՕՌ)

Արկղամուրք և Բանալիներու աշխարհածանօթ Գիւտերով գործարան

40 Տարիէ աւելի հաստատուած .

NEC PLUS ULTRA

Անօտնեալ

ԱՐԿՂԱՄՈՒՐ ԵՒ ԲԱՆԱԼԻՆԵՐ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ

Գործարանադրոշմ

Կրակի և փառօղի զինացող
Գողի անմատոյց
Խարտոցի, ծակիչ և պատռող գործիքներու դէմ բացարձակապէս ապահով :

Անգղիոյ արքունի Նաւարանի և Դրամատան ինչպէս նաև կառավարական բոլոր գործարաններու և յարկերու յատուկ շինողն ու մատակարարը :
Յատկապէս ոսկերչաց, դրամափոխներու և այլ մասնաւորաց համար շինուած արկղամուրներ :

Այս գործարանին համբաւը աշխարհածանօթ է : Մինչև ցայսօր եղածներուն վըրայ ամէն կերպով գերազանց լինելն անհամար վկայներով և բազմաթիւ մրցանակներով հաստատուած :

Ճօրճ Բրայսի տրուած վկայականներէն հետևեալը յառաջ կը բերեմ, արգոյ հասարակութեան դատողութեան թողլով :

ՍՈՍԿԱԼԻ ՀՐԴԵՀ

Ի Բիօ տըՇ Եանէյրօ

Տէր. — Իմ կալուածներս վերստին հրոյ ճարակ եղան և դժբաղդաբար ապահոված չէի ոչ գոյքերս և ոչ ապրանքներս : Սակայն ձենէ գնած Արկղամուրս բացած ժամանակս տետրակներս և թղթերս ամբողջապէս անվնաս գտայ, որուն համար երախտապարտ եմ ձեզ :

Ձեր Արկղամուրին ճիշդ քովը ուրիշ մ'ալ կար, որն որ Պ. Քօցին (Coates) գործարանէն ելած էր. այս վերջինին մէջ գտնուած տետրակներն և կարևոր թըղթերն ամէնքն ալ այրած էին, մինչդեռ ձեր Արկղամուրն, որուն մէջ կը գտնուէր բոլոր տետրակներէ և թղթերէ 10 լիպրա (որ ըսել է 3 1/2 օխայէն աւելի) վառօդ, զոր պահած էի հոն կառավարութեան հետ տեղի ունենալիք գործի մը իբր օրինակ :

Հրդեհէն երկու օր վերջը երբ Բօյնը բացաւ ձեր Արկղամուրը թէ վառօդը և թէ Արկղամուրին ներքին կողմը բոլորովին անվնաս գտաւ. Նա մանաւանդ վառօդը՝ որ ճիշդ մի և նոյն վիճակի մէջ էր ինչ որ էր հրդեհէն առաջ :

Բիօ տըՇ Եանէյրօ — Ընդունեցէք եւ
8 ապրիլ 1868 — (Ստորագրեալ) Վ. ՍՔԻԿԼԻ

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց և վկայականներու վաւերացման համար, պէտք է դիմել առ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ Գլէվէլանտ գործարանին յատուկ գործակատարն Տաճկաստանի և Պուլղարիոյ համար, Աստ խան Թիւ 9. և կամ առ Պ. Մ. ՊԱԼԵԱՆ, վաճառապահ Աստ խան Թիւ 1 :